

Hoop voor Israël in Christus

‘Dit volk heb Ik Mij geformeerd, zij zullen Mijn lof vertellen’. Jesaja 43: 21

Inleiding

De commissie Israël vroeg mij met het oog op de aanstaande Israël-zondag om een preekschets. Volgaarne voldoe ik aan de wens om enkele handreikingen aan te reiken. Het is niet uitputtend, het is evenmin normatief, ieder kan er zijn eigen afwegingen bij maken. Hierbij gaan enkele exegetische overwegingen die betrekking hebben op de tekst, enkele Bijbels-theologische overwegingen die raken aan de bredere context binnen het geheel van het Bijbelboek Jesaja, enkele systematisch-theologische overwegingen met het oog op het totale Schrift-verstaan en enkele homiletische overwegingen ter voorbereiding op de verkondiging. En dat alles in het besef van de afhankelijkheid van de bediening van de Heilige Geest.

Exegetische overwegingen

- Exegetische overwegingen bij het hoofdstuk
 - o God zal Israël bevrijden uit de geweldige overmacht van Babel. Gods verlossingswerk is als scheppingswerk. God als naamgever toont de innige relatie tot Zijn volk, Jesaja 43: 1-4.
 - o Gods verlossing omvat alle landen van de diaspora. Hier klinkt al een eschatologische verlossing door, Jesaja 43: 5-7.
 - o Israël is getuige van Gods onvoorstelbare daden. De wereldpolitiek van die dagen scharniert om Gods plan met Israël. Dit alles wordt weergegeven in het beeld van een rechtsgeding, Jesaja 43: 8-13
 - o Israël wordt verwezen naar Gods grote daden in het verleden in de verlossing uit Egypte. De verlossing uit Babel is ook een exodus, die de verlossing uit Egypte laat verbleken. Hieruit blijkt dat God sterker is dan de goden van Babel, Jesaja 43: 14-21.
 - o Gods verlossing is pure genade en omvat de vergeving, Jesaja 43: 22-28.
- Exegetische overwegingen bij de tekst
 - o Het grondwoord ‘Jazar’ heeft verschillende betekenissen: formeren, vrees, maken, scheppen, formeren als pottenbakker, vormen. ‘Formeren’ heeft een bedoeling, zoals een pottenbakker een doel heeft met zijn creatie, Jesaja 26: 19. Israël wordt geschapen om Gods lof te verkondigen. Dat zijn in dit verband de grote daden van de bevrijding.
 - o Het ‘formeren’ impliceert ook dat alle beproevingen van Israël in de goede handen van de pottenbakker zijn. Het is het pijnlijke kneden door de pottenbakker. Het werk van de pottenbakker impliceert ook de ver-druk-king. Zo omvat het werk van de pottenbakker oordeel en verlossing.
 - o Israël is er voor God. Daarom heeft dit volk het niet gemakkelijk. Zij zijn als slachtschapen gedood, Psalm 44: 23.
 - o Gods verlossing is als een schepping.
 - o In de tekst klinkt Gods verbondsrelatie met Israël door, daarom heet het Gods volk
 - o Het vertellen van Gods lof is een belofte. Dit laat zien dat Israël nog niet aan zijn doel beantwoord heeft.
 - o Vanuit de context klinkt ook de messiaanse heilstijd door, vgl. Jesaja 11: 1-9

Bijbels-theologische overwegingen

- Deze tekst kan alleen verstaan worden in de grotere context van Jesaja 40-66. Het zijn troostwoorden die Jesaja gesproken nadat hij geprofeteerd over de ballingschap in Babel. Dus vanuit de achtergrond van de Babylonische ballingschap licht de rijkdom van deze profetie op.
- Uitgaande van de eenheid van het boek Jesaja betekent dus dat deze profetie is uitgesproken voordat de ballingschap een feit was.
- Voordat de ballingschap een feit is, verkondigt de HEERE verlossing. Politiek gezien is het een absurditeit dat de broze stammen uit Juda verlost zullen worden uit de militaire overmacht van Babel.
- In de context van die tijd betekende de ondergang van het volk ook de ondergang van de god van het volk. De ballingschap betekende derhalve dat de God van Israël verloren had van de grote stormgod Marduk (Merodach).
- De boodschap van de verlossing uit de ballingschap is daarom ongehoord in de context van die culturen. Het is nooit eerder vertoond dat een gedeporteerd volk niet assimileerde met de andere volkeren. Het ongehoorde spitst zich toe naar de religie: Hoe kan een overwonnen god de overwinning behalen? Deze boodschap verwijst zo impliciet naar de opstanding van Christus.
- God verlost Israël door het politieke en militaire optreden van Cyrus (Jesaja 44: 25 en 45: 1). Zo verbergt God Zichzelf (Jesaja 45: 15), terwijl Hij de geschiedenis naar Zijn plan leidt.
- Voor de verlossing uit Babel grijpt Jesaja terug op de verlossing uit Egypte. De verlossing uit Egypte is een profetie voor de verlossing uit Babel. Gods daden van verlossing kenmerken zich door dezelfde stijl, terwijl ze steeds groter worden. Zo zijn Gods daden in het verleden een bemoediging in het heden. Ze onderstrepen dat de toekomst open is. Gods daden worden dan ook uiteindelijk vervuld in Christus (2 Korinthe 5: 17).

Systematisch-theologische overwegingen

- Het is een gevaar de Bijbel als een verzameling van losse bewijsteksten en universele waarheden te zien waarbij we de plaats van deze tekst in de unieke en onherhaalbare heilsgeschiedenis vergeten. Dan kunnen we de tekst enerzijds lezen als een waarheid dat Gods kinderen er zijn tot Gods eer. We kunnen deze tekst anderzijds ook alleen richten op het volk van Israël, als een geïsoleerd tegoe uit het Oude Testament. Beide alternatieven doen geen recht aan het eigene van Gods Woord.
- Deze belofte en profetie geldt eerst in de historische context van Babel. Gods volk bestaat tot glorie van God. En zij zullen actief Gods lof verkondigen.
- Deze tekst heeft een plaats in het geheel van de unieke heilsgeschiedenis die tot vervulling is gekomen in de Heere Jezus Christus. Dat betekent dat we deze tekst niet losmaken van Christus in wie ook het Joodse volk tot zijn bestemming is gekomen. Abraham werd geroepen met het oog op de volkeren (Genesis 12: 3). In Christus bestaat er één volk van God (Galaten 3: 28; Efeze 2: 11-22). Dat noopt ons ertoe deze tekst te lezen in het licht van de eschatologische vervulling in Christus. In ultieme zin is het volk van Israël er met het oog op Christus. Hij is geschapen om God en verkondigt Gods lof. Alleen in de 'unio cum Christi' zal Zijn lichaam Zijn lof verkondigen.
- Wij zijn als niet-Joden mede-erfgenaar van dezelfde belofte van Israël (Efeze 3: 6). Dit betekent dat we in deze tekst het woord van God voor vandaag mogen horen. De Schrift is immers 'viva vox Christi'.
- Vanuit de vervulling in Christus vragen we aandacht voor de eigen plaats van het volk Israël, zoals Paulus dat ook deed (Romeinen 11).

Homiletische overwegingen

- Men kan de preek op verschillende manieren insteken: Men kan starten vanuit de geschiedenis van Israël, vanuit Christus, vanuit de gemeente, of vanuit de actualiteit. Het gaat er wel om dat we recht doen aan de volheid van Gods openbaring in deze tekst. De doordenking van de organische structuur van de homilie kan soms de meeste energie vragen in de voorbereiding. De hiernavolgende aandachtspunten zijn derhalve willekeurig in volgorde genoemd. Bovendien is het ook goed denkbaar om slechts één aspect nader uit te diepen.
- Motief van het lijden
 - o Israël wordt als een schaap geslacht. Ook vandaag wordt Israël als een slachtschaap gedood. We denken aan het antisemitisme dat onophoudelijk woedt.
 - o Het lijden van Israël is te duiden als het kneden in de handen van de goede pottenbakker.
 - o De vervulling hiervan zien we in de Heere Jezus Christus. Wat God heeft uitgekozen, wordt door de wereld verworpen. Jezus kwam aan het kruis.
 - o Wij zijn mede-erfgenaar van Gods belofte aan Israël (Efeze 3: 6,9) en wij dragen het eigendomsmerk van de Heere Jezus in onze doop (art. 34 NGB). Daarom moeten wij ons geen ander leven voorstellen. Wij zijn christenen onder het kruis.
 - o Al dit lijden staat onder Gods 'formerende' pottenbakkershand.
- Motief van de verlossing
 - o God doet uit de dood herleven (Psalm 85: 7).
 - o Gods verlossing heeft het karakter van schepping.
 - o God verlost het volk dat naar Zijn Naam is genoemd.
 - o Gods verlost door middel van Cyrus.
 - o Gods verlossing wordt vervuld in Christus, in deze werkelijkheid van verhulling gelooft het hart, terwijl de levende hoop uitziet naar de onthulling in Zijn wederkomst
- Motief van het doel van de verlossing
 - o Israël is geen doel in zichzelf. Het bestaan van Israël verkondigt Gods lof. Israël wordt verlost om Gods daden te verkondigen
 - o Ook de gemeente is er om Gods daden te prijzen, 1 Petrus 2: 9.
 - o Bekeerde Joden verstaan de Hebreeuwse Bijbel veel dieper dan wij westerlingen, vooral na de Verlichting. Terwijl wij in het Westen de Schrift als een object zien, is in Israël het besef dat van Gods levende stem beter bewaard. Voor ons blijft er een historische, culturele en mentale afstand tot de oorspronkelijke tekst. Dat wekt verwachting dat de bekeerde Jood dieper Gods Woord zal verstaan als het deksel wordt weggenomen. Zo zal Israël Gods lof verkondigen: Joden zullen Jezus' heil verkondigen met een ongehoorde diepte, helderheid en zekerheid. Wat mogen we daarnaar uitzien! Omwille van Gods glorie. Welk verschil kunnen de Joden maken als voor hen het licht over de Bijbel opgaat?
 - o Hoe zal de (heils)geschiedenis vervuld worden in Gods lof! De eersteling van deze aanbidding is er vandaag door de Geest in het hart. Buiten Gods lof missen wij het doel van de verlossing.

Liturgische suggesties

- Jesaja 43: 1-21.
- Psalm 44: 12, 14; 85: 7; 95: 1,2, 3; 118: 11-12; 122: 1-2.

W. van Vlastuin